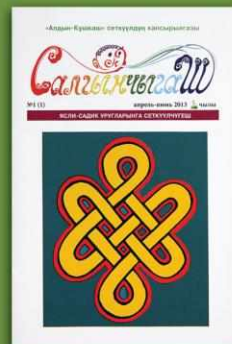

А. С. Кара-оол

ЛИТЕРАТУРАУТ НОМЧУЛГА

3
класс

Тыва Республиканың өөредилге болгаш эртем яамызы
Кызыл кожуунуң О. К. Оолак аттыг Ээрбек ортумак школазы

- ▶ Литературлуг номчулга.
- ▶ 3-кү класска ажыглаар тестилер Г.Т. Сундуй тургускан.

Кирилде сөс

- ▶ Эге школаның 3-кү клазының өөреникчилериниң «Литературлуг номчулга» деп эртемге алган билиглерин хынаары -биле чижек тестилерни тургускан. Ук тестилерни өөредилге номунда кирген темалар аайы-биле тургускан болгаш «Литературлуг номчулга» деп эртемниң программазының негелделеринге дүгжүп турар. Тестилерни кичээл үезинде азы бажыңга онаалга хевирлиг-даа кылдыр ажыглап болур.

Тема 1. Улустуң аас чогаалының биче хевирлери

▶ 1. Улустуң аас чогаалының хевиринге чүлөр хамааржырыл?

- ▶ А) шүлүк
- ▶ Б) алгыш йөрээлдер
- ▶ В) ыры.

▶ 2. Тывызыктың одуругларының эге үжүктери канчаар аяннажып турар-дыр?

- ▶ *Кулугурнуң*
- ▶ *Кулаан долгаар*
- ▶ *Барысканың*
- ▶ *Баарын суйбаар.*
- ▶ *а) кожаланчак*
- ▶ *б) аралашкак,*
- ▶ *в) кажааланчак*

▶ 3. Үлегер домактарны төндүр.

- ▶ *Кежээниң мурнунда - ...*
- ▶ *Чалгааның мурнунда - кочу.*
- ▶ А) алдар
- ▶ Б) хунду
- ▶ В) мактал.

▶ 4. Тывызыктың шын харызын тып

▶ Кулаа бар - дыңнапас,

▶ бажы бар - бодапас

▶ а) кодан,

▶ б) халбаңныг борт

▶ в) хаван

▶ 5. Тывызык тургузуунуң аайы - биле кандыг хевирлиг - дир ?

▶ Он ийи харлыг,

▶ опаң - чикпең угаанныг,

▶ дөрбелчин боттуг,

▶ дөмей демир сыдымныг

▶ а) домак тургузуглуг,

▶ б) шүлүк тургузуглуг

▶ в) диалог тургузуглуг.

Тема 2. Өөренип өөрөн

▶ 1. Үлегер домакта каапкан сөстү тып

- ▶ Эртинени черден казар,
- ▶ Эртемнерни . . . тывар
- ▶ А) черден
- ▶ б) интернеттен
- ▶ в) номдан

▶ 2. Дараазында сөзүглел кым деп авторнуң, чүү деп чогаалындан - дыр?

- ▶ Кичээл дооступ турда башкы чугаалаан :
- ▶ - Келир улуг - хүнде дилги фермазы баар бис. Шанактыг чоруур бис. Кым аът дыны тудуп билирил, оолдар?
- ▶ А) Н.Носов,
- ▶ б) Е.Танова
- ▶ в) Ч.Кара - Күске.

▶ **3. Шүлүктүң эге үжүктери канчаар аяннажып турар-дыр?**

- ▶ Азыглары мугуарарты
- ▶ Аткаар, ишкээр сыгыгланган -
- ▶ суккан чүүлдер ындыг чуттуг,
- ▶ сумканың багында бе?
- ▶ а) кожаланчак
- ▶ б) аралашкак,
- ▶ в) кажааланчак

▶ **4. Бо одуругларны кым деп чогаалчының шүлүүндөн алган - дыр?**

- ▶ Ишти, дашты былчак хирлиг,
- ▶ Ийи, үш -даа арны үзүк,
- ▶ Кыдыгларын шыймак долган
- ▶ Кыдырааш, ном харааданчыг.
- ▶ А) Ч.Ондар
- ▶ б) Е Танова
- ▶ в) О.Сувакпит

Тема 3. Чылдың үелери. Тодуг - догаа күзүмейни.

- ▶ 1. Бо одуругларны чүү деп шүлүктен алган - дыр?
- ▶ Эки дүжүт боду келбес -
- ▶ Ээзиниң холу билир,
- ▶ Ажаалдазы эки болза,
- ▶ алыры - даа - аңмаар долар.
- ▶ А) «Картофель» б) «Кайгамчыктыг картошкам»
- ▶ 2. Ол шүлүктү кым бижээнил?
- ▶ а) Э. Кечил - оол.
- ▶ б) Ч. Ондар
- ▶ в) Ч. Кара-Күске.

▶ **3. Үлегер домактарны төндүр бижи.**

▶ Күш- ажыл кижини _____.

▶ Демниг сааскан теве _____.

▶ Кижини болуру чажындан

▶ _____.

▶ Эжишкилер найыралы

▶ _____.

▶ **4. Шүлүктүн эге үжүктөрү канчаар аяннажып турар-дыр?**

▶ Сыннар, хемнер чажыдындан

▶ Сыынак өөрүн кыйгыра -дыр.

▶ Сөглөп четпес бойдус күжү

▶ Сөктүп, чештип дыңналы - дыр.

▶ (Октябрь Тун-оол)

▶ а) кожаланчак

▶ б) аралашкак,

▶ в) чергелешкек

Тема 4. Эки кылган ажыл - элеп читпес алдар

- ▶ **1.Басня деп чүл?**
- ▶ А) бир -ле чүвени угааткан кыска шүлүк чогаалы
- ▶ Б) тоожулалдың биче хевири
- ▶ В) Улустуң аас чогаалы
- ▶ **2.Дараазында одуругларның автору кымыл?**
- ▶ -Ширик черни үттей каскаш,
Ширен паш дег өг -даа тиктим.
- ▶ Шиви ,хая үнүп чорааш,
шивит, чук - даа үүжеледим.
- ▶ **3. Дараазында одуруглар чүү деп баснядан - дыр?**
- ▶ Кедизин -даа, шынарын - даа
- ▶ херексесес кижилерниң
- ▶ ажылының түңнелдери
- ▶ Арзылаңга кончуг дөмей.
- ▶ А) Шартылаа биле Кымыскаяк (Ю.Кюнзегеш)
- ▶ Б) Арзылың биле Пар (О.Сувакпит)
- ▶ В)Шиижек биле Көге -Буга (И.Крылов)

▶ **4. Даразында одуруглар чүү деп баснядан -дыр база автору кымыл?**

- ▶ «Ажыл - ижи шуудаваанда,
- ▶ алгырарга , дүжүк чок боор ...»
- ▶ а) Шиижек биле Көге -Буга (И.Крылов)
- ▶ б) Шартылаа биле Кымыскаяк (Ю.Кюнзегеш)
- ▶ в) Арзылың биле Пар (О.Сувакпит)

▶ **5. Ол одуруглар канчаар аяннажып турар -дыр?**

- ▶ а)кожаланчак
- ▶ б) араланчак
- ▶ в)чергелешкек

Тема 5. Хөктүг ужуралдар, солун болуушкуннар

- ▶ 1.К-Э Кудажынын «Мыйыт» деп эгези кандыг хевирнин (жанрнын) чогаалы -дыр?
 - ▶ а) тоол
 - ▶ б) чечен чугаа
 - ▶ в) басня
- ▶ 2.Дараазында одуруглар чуу деп эгеден -дыр?
 - ▶ ... хевектери урупкен чуве дег, чоонаан, шое тыртыпкан чуве дег узаан ону база оскерлип, соокка донган кижичаагы дег, хурен- кызыл апаргылаан; кирбиктери безин эриннели бергилээн ...
 - ▶ а) Мыйыт
 - ▶ б) Ууттунмас тоорук
 - ▶ в)Куску арга

▶ **3. Ол чогаалдын автору кымыл?**

- ▶ а) К-Э Кудажы
- ▶ б) О.Сагаан -оол
- ▶ в) С.Сурун -оол

▶ **4.К-Э Кудажынын «Мыйыт»деп эгезинде Чонук -оол ирейнин «Улуургак угааны чок» деп состерин оол улгадып келгеш, чуге «кончуг -ла ортектиг сос» деп унелээнил? Чогаалдан тыпкаш бижи**

▶ _____

▶ _____

▶ _____

▶ **5.Тывызыкты тып**

- ▶ Барган чери ырак,
- ▶ Бажымда -ла чуул бар.
- ▶ а) карак, кулак
- ▶ б)угаан, бодал
- ▶ в)сагыш, сеткил

Тема 6. Бойдустуң чажыттары

- ▶ **1. М.Пришвинниң «Алдын шынаа» деп чогаалындан алган сөзүглелде каапкан сөстү тывар.**
- ▶ ... Бир -ле катап кончуг эрте тургаш, балыктаар дээш бар чыда, шынааны көөрүмге , алдыналчак эвес, а ногаан апарган болду. Дүъш үезинде чанып орарымга, шынаа база катап . . . берген тур.
- ▶ а) ногаарары
- ▶ б) саргара
- ▶ в) алдыналы
- ▶ **2. Шынааның эртен - кежээ ногаарарып, а дүъште . . . турганының чажыдын бичи оол канчаар билип алган -дыр?**
- ▶ а)хүн удуй бээрге
- ▶ б) хүн үнүп кээрге
- ▶ в) хүн туруп кээрге

▶ **3. Дараазында одуругларны кым деп авторнун, чүү деп шүлүүндөн алган - дыр ?**

- ▶ Оюн эреп , чивеңнеп,
- ▶ оолду, харап, электеп,
- ▶ Эрте удуур чалгаа деп,
- ▶ Эгендирип турган дег.
- ▶ а) С.Комбу «Ойнаал, эжим»
- ▶ б) С.Комбу «Чогум чүл ол, уруглар?»
- ▶ в) Е.Танова «Чуңгувуста»

▶ **4. Хөй сек орнунга чогуур сөстөрни киир бижи:**

- ▶ Ангыр эде берди, . . . удавас келир.
- ▶ Хек эде берди, ам -на . . . саглаңнаар.
- ▶ Матпадак эде берди, . . . быжар өй келген.
- ▶ 5. Кышкы аргага куштар эдер болза, олар чүнү медээлеп турар боор - дур?
- ▶ а) бораңнаар
- ▶ б) аязыр
- ▶ в) бүргээр.

Тема 7. Чылдың үелери. Аккыр харлыг кыжым.

- ▶ 1.М.Кенин -Лопсанның «Кыштың шүлүкчүзү» деп шүлүүндөн алган одуругларда кыштың кайы үезин чуруп көргүскенил?.
- ▶ Башкы харлар дагны, шөлдү
- ▶ Манган кылдыр будуй кааптар.
- ▶ Хараачыгай кызыл элден
- ▶ Хайгыыл кылып ужуп үнер.
- ▶ а) кыштың башкы айын
- ▶ б) кыштың төнчүзүн
- ▶ в) кыштың орта айын.
- ▶ 2. Дараазында одуругларның эге үжүктери канчаар аяннажып турар -дыр?
- ▶ Чочак шиви будуун чаткаш,
- ▶ ожук харны дозуп алыр:
- ▶ Чогаал бижиир шүлүкчү дег,
- ▶ ожум - шөлээн боданы бээр.
- ▶ а) кожаланчак

▶ **3. М.Кенин - Лопсанның «Харжыгаш» деп шүлүүндөн алган үзүндүнүң одуруунда каапкан сөстү айтыр.**

▶ Аңнар изин

▶ айтып бээр дээш,

▶

▶ каастайын деп бе?

▶ а) ак харны

▶ б) кара черни

▶ в) каас черни

▶ **4. Л. Чадамбаның «Соок -Ирей» деп шүлүүндө Соок -Ирей кандыг ыяштарны каастап чораан -дыр?**

▶ а) дыттарны

▶ б) пөштерни

▶ в) шивилерни

▶ 5. Тывызыкты тып

▶ А) Ак ширтек хову шыпты. (_____)

▶ Б) Дашкаар черге ак дег

▶ Ишкээр черге көк суг (_____)

Сөзүглелге тест тургузары

▶ 1. Сөзүглелди номчу

Т. Кызыл-оол

- ▶ Бодаган
- ▶ Бир Бодаган чурттап чораан чүвең иргин. Бир-ле катап ол ховуга хараган баштап чорааш, чыткан БораТоолай көрүп кааш, бар-ла шаа-биле каттыра берген.
- ▶ - Чүү болду? Чүге мынчап каттырып турарың ол? - деп, Бора-Тоолай элдепсинип айтырган.
- ▶ - Ха-ха-ха-а! Хо-хо-хо-о! Дыка-ла каттырынчыгдыр аа! Бора-Тоолай тура халып келгеш:
- ▶ - Канчап бардың? Баарың кадыр каттырып алдың моң, Бодаган - диген.
- ▶ - Кара кайгамчык амытан-дыр сен моң, күжүрүм. Эрниңни көрөм, чирик.
- ▶ - Ойт, бодуңнуң эрниңни көрүп көр даан, тала.
- ▶ - Мээң эрнимде каттырынчыг чүү боор.
- ▶ - Бодуңну билинмес кончуг-ла-дыр сен, аа! - деп, Бора-Тоолай чугаалааш, шыргай чырааның иштинче шошкунгурлап кире берген.
- ▶ Бодаган кургаг ховуга чеди хонукта хараган баштааш, суксай бергеш, хемге элеңейнип базып кирип келген. Турум ээремче ээге берген. Ооң арны-бажы кылагар арыг сугда көрүнчүктелип көстү берген. Эрнин көөрге, Бора-Тоолайның эрнинден өскерлир чер чок бооп, мырыёай-ла кара олчаан болган. Ол карактарын хере көрүпкеш, суг-даа ишпейн, ээремде арнынче кезек кайгааш, аңгадай берген турупкан. «Бодун боду билинмес, морзук калчанын билинмес» деп чүве ол-дур ийин.

1 -ги кезээ

▶ Бо кезектиң айтырыгларынга чаңгыс шын харыызын тып.

▶ 1 Сөзүглелдиң жанрын тодарап

▶ А) улустуң тоолу

▶ Б) авторлуг тоол

▶ В) чечен чугаа

▶ 2 Сөзүглелдиң хевирин тодарат

▶ А) тоожуушкун

▶ Б) угаап бодаашкын

▶ В) чурумал

▶ 3. Сөзүглелдиң кол маадырын айыт

▶ А) бодаган

▶ Б) бора – тоолай

▶ В) эрин

▶ **4. Тоожуушкун кымның адындан чоруп турарыл?**

- ▶ А) Бодаган
- ▶ Б) Бора-тоолай
- ▶ В) автор

▶ **5.Сөзүглелде болуушкун кайда бооп турар-дыр?**

- ▶ А) аргада
- ▶ Б) дагда
- ▶ В) ховуда

2-ги кезээ

2-ги кезектин харыыларын айыткан черинге бижи

1. Планның дээс –дараалашкаан тургус

А) Бодун боду билинмес, морзук калчанын билинмес

Б) Бир Бодаган чурттап чораан чувең иргин.

В) Чүү болду?

Г) Ойт, бодуңнуң эрниңни көрүп кор даан, тала

Харыызы: _____ (б,в,г,а)

2. Сөзүглелден айтырыг домаан ушта бижи

▶ **3. Сөзүглелди ажыглап тургаш, домакты чедир бижи**

▶ --- Бодуңну билинмес _____ - деп, Бора-Тоолай чугаалааш, шыргай чырааның иштинче _____ кире берген.

▶ **4. Сөзүглелди ажыглап сөс катыжышкынардын чедир бижи.**

▶ А) амытан (кандыг?) _____ (кара кайгамчык)

▶ Б) чырааның иштинге (кандыг?) _____ (шыргай)

▶ В)тховуга (кандыг?) _____ (кургаг)

▶ Г)сугда (кандыг?)_____ (кылагар арыг)

3-кү кезээ

▶ **2-3 домактың дузазы-биле айтырыгга долу харыыдан бер.**

▶ 1. «Бодун боду билинмес, морзук калчанын билинмес» деп улегер домактың утказын канчаар билип тур сен?

▶ _____

▶ _____

▶ _____

Четтирдим.
Чедишкениг
болуңар!